

6. Bilyk, O.A. "Green building: concept, causes and trends." *Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser. : Economic Sciences*, vol. 20 (1), 2016, pp. 53-57.
7. Doroshenko, V.M. "Theoretical and methodological approaches to defining the concept of "green building"." *Current problems of economic development of the region*, vol. 14 (2), 2018, pp. 31-38.
8. Bondar O.I., editor. "Green" economy as a basis for greening local development: Monograph. Kherson, OLDI-PLUS, 2018. 2
9. Borovik, Yu.T., Yelagin, Yu.V., and O.M. Polyakova "Green economy": essence, principles, prospects for Ukraine." *Bulletin of Transport Economics and Industry*, no. 69, 2020, pp. 75–83.
10. Dobrovolska, O. "Green economy: theory and practice of implementation in Ukraine." *Socio-economic problems and the state*, vol. 1, 2018, pp. 196-205.
11. Bondar, N.O., and I.V.Todrina. "Green economy" in the tourism industry: problems and prospects for development in the context of the impact on the economic condition of local communities." *Bulletin of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture*, vol. 202, 2019, pp. 92-100.
12. Krasnikova, N.O., Khokhlova, A.V., and P.D. Krasnikov. "Green economy" as an element of sustainable development: current status and prospects." *Economic Bulletin of the Zaporozhye State Engineering Academy*, vol. 5, 2018, pp. 19-23.
13. Tarasenko, D.L. "Sustainable development and «green» economy: EU policy." *Bulletin of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*, no. 10, 2017, pp. 111–115.
14. Hura, A.A., and T.G.Hutsan. "Green economy: essence, factors and prospects of development in Ukraine." *Collection of scientific works of Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda. Economy*, vol. 17, 2017, pp. 42-52.
15. Danyliuk, M.M., and M.V. Dmytryshyn. "Municipal property management." *Economy. Finances. Law*, no.6. 2020, pp. 11-13.

УДК 338.01(1-32):336+330.322+339.137.2

doi: 10.15330/apred.1.16.162-170

Мулеса Е.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів і банківської справи,
вул. Університетська, 14, м. Ужгород,
88000, Україна,
тел.: +380667739455,
e-mail: elina13mulesa@ukr.net

Анотація. Метою дослідження є поглиблення та розвиток підходів до визначення сутності спроможності регіону, виділення її різновидів, дослідження взаємозв'язку та взаємозалежності між ними та виявлення впливу цих складових на ефективність функціонування території як окремої адміністративно-територіальної одиниці.

У процесі дослідження використано методи монографічного та теоретичного узагальнення – для обґрунтування поняття спроможності регіону та його різновидів; системного та регресійного аналізу – при виявленні основних проблем розвитку регіонів на принципах самодостатності; індукції та дедукції – для доведення схожості проблем регіонального розвитку територій в умовах реформи місцевого самоврядування тощо.

Досліджені в роботі теоретичні підходи поняття спроможності дали змогу розкрити її в якості комплексного показника, що включає в себе ряд додаткових визначників (конкурентоспроможність, інституційну, інвестиційну, організаційну, податкову та фінансову спроможності), кожен з яких є невід'ємною частиною успішного розвитку громади в умовах сьогодення. Розкрито сутнісну характеристику кожного виду спроможності, визначено їх

взаємозалежність та вплив на розвиток регіону як самостійної та самодостатньої адміністративно-територіальної одиниці. Виділено основні недоліки у трактуванні того чи іншого поняття в урахуванням точки зору провідних економістів і як наслідок сформоване власне бачення їх теоретичної сутності.

Наукова новизна полягає у розкритті принципово нових критеріїв спроможності регіонів з урахуванням вже існуючого практичного досвіду та доведенні їх прямого впливу на розвиток територій загалом.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що доведені до рівня практичного використання теоретичні положення можуть слугувати внеском в забезпечення ефективного функціонування та розвитку регіонів з урахуванням основних принципів реформи децентралізації.

Ключові слова: спроможність, фінансова спроможність регіону, конкурентоспроможність, інституційна спроможність, інвестиційна спроможність, організаційна спроможність, податкова спроможність.

Mulesa E.V.

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF REGIONAL CAPACITY RESEARCH

Uzhhorod National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance and Banking,
Universytetska str., 14, Uzhhorod,
88000, Ukraine,
tel.: +380667739455,
e-mail: elina13mulesa@ukr.net

Abstract. The purpose of the study is to deepen and develop approaches to defining the essence of the region's capacity, highlighting its varieties, studying the relationship and interdependence between them and identifying the impact of these components on the efficiency of the territory as a separate administrative-territorial unit.

In the course of the research the methods of monographic and theoretical generalization were used - to substantiate the concept of the region's capacity and its varieties; system and regression analysis - in identifying the main problems of regional development on the principles of self-sufficiency; inductions and deductions - to prove the similarity of the problems of regional development of territories in the context of local government reform, etc.

The theoretical approaches of the concept of capacity studied in the work allowed to reveal it as a complex indicator, which includes a number of additional determinants (competitiveness, institutional, investment, organizational, tax and financial capacity), each of which is an integral part of successful community development. in today's conditions. The essential characteristics of each type of capacity are revealed, their interdependence and influence on the development of the region as an independent and self-sufficient administrative-territorial unit are determined. The main shortcomings in the interpretation of a concept taking into account the point of view of leading economists and as a result formed their own vision of their theoretical essence.

The scientific novelty lies in the disclosure of fundamentally new criteria for the capacity of regions, taking into account existing practical experience and proving their direct impact on the development of territories in general.

The practical significance of the obtained results is that the theoretical provisions brought to the level of practical application can serve as a contribution to ensuring the effective functioning and development of the regions, taking into account the basic principles of decentralization reform.

Keywords: ability, financial viability of the region, competitiveness, institutional capacity, investment capacity, organizational capacity, tax capacity.

Вступ. Завдяки створенню нової системи розподілу владних повноважень між центральними та місцевими органами влади сьогодні фактично формується нова

система взаємовідносин між різними гілками влади та новий баланс стримувань і противаг. На практиці в основі децентралізації як складової державної політики регіонального розвитку, лежить формування спроможних територій, що володіють достатнім обсягом власних фінансових ресурсів, здатні ефективно розпоряджатися ними, ухвалювати необхідні рішення у площині свого життєзабезпечення на умовах самостійності та самодостатності. Однак, варто відмітити, що на формування фінансово спроможних адміністративно-територіальних одиниць має вплив децентралізація у широкому її розумінні, а не лише фіскальна її складова. Тому з метою підвищення ефективності функціонування та розвитку територій необхідним є удосконалення існуючих наукових підходів до розгляду складових цих процесів, що й обумовило актуальність обраної теми дослідження, її теоретичну та прикладну значущість.

Теоретико-методологічну базу для вивчення даного питання сформували закордонні та вітчизняні вчені, такі як: І.М. Камінська [4], М.І. Карлін [5], Н.М. Колісниченко [6], С.Я. Кондратюк [7, с. 21], А.Я. Паулик [8], С.В. Сембер [9], О.Г. Чубарь [12], О.О. Яцунська [14, с. 12-17]. Однак, не дивлячись на значні досягнення в дослідженні спроможності регіону, й досі не має сформованого єдиного комплексного підходу до трактування досліджуваної категорії з урахуванням існуючої практики та нових реалій.

Поставка завдання. Метою дослідження є систематизація існуючих та спроба пошуку уточнення підходів до визначення сутності спроможності регіону, виділення її різновидів, дослідження взаємозв'язку та взаємозалежності між ними та виявлення впливу цих складових на ефективність функціонування території як окремої адміністративно-територіальної одиниці.

Результати. Взятий Україною у 2014 році курс на децентралізацію, задав нові умови розвитку місцевого самоврядування. Децентралізація – це передача повноважень та бюджетних надходжень від державних органів та органів місцевого самоврядування, метою якої є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів вирішувати питання місцевого значення. Мова йде про формування таких територіальних утворень, що володіють не тільки достатніми обсягами фінансових ресурсів, але й є спроможними до саморозвитку та самостійного вирішення питань місцевого значення.

Оперування поняттям «спроможність» в економічній літературі не є новим. Відповідно до трактування, наведеного у тлумачному словнику, спроможність – це, насамперед, здатність, «наявність сили, вміння і т. ін. до здійснення чого-небудь». Ключовим у спроможності є наявність суб'єкта, що «має здатність виконувати, здійснювати, робити і т. ін. що-небудь» [1]. Тому, розглядаючи поняття з економічної точки зору, термін «спроможність» потребує обов'язкового уточнення щодо того, хто є носієм цієї спроможності (територія чи об'єднання людей).

Так, розглядаючи спроможність регіону як першооснови, доцільним є застосування підходів, згідно з якими спроможність розглядається не як окрема характеристика даної території та її громади, а як комплекс взаємопов'язаних складових: конкурентоспроможність, інституційна спроможність, інвестиційна, організаційна, податкова спроможність, а також фінансова спроможність.

Найважливішим фактором регіонального розвитку, що обумовлює самостійність місцевих органів самоврядування, сприяє активізації бізнесової діяльності, дозволяє розвивати інфраструктуру, вирішувати проблеми благоустрою та підвищення якості життя місцевого населення є фінансова спроможність територіальної громади, в основі якої лежить належне забезпечення необхідними обсягами фінансових ресурсів.

Незважаючи на те, що категорія фінансової спроможності регіону широко використовується в економічній літературі, належного трактування у наукових

дослідженнях вона так і не набула. З одного боку її розглядають як здатність громади за рахунок достатнього обсягу власних ресурсів задовольняти основні соціально-економічні потреби своїх жителів [9], з іншого – як таких стан фінансових ресурсів в регіоні, за якого він здатний до висхідного економічного розвитку [7, с. 21].

Розгорнуте трактування категорії представлено групою авторів на чолі з М.А. Коваленком, що звертають увагу на економічний розвиток регіону як його основну фінансову ціль: «фінансова спроможність регіону передбачає його здатність забезпечувати гідні умови для розвитку, яке базується на можливості суб'єктів регіональних відносин спільно формувати і реалізовувати фінансову стратегію забезпечення сталого регіонального розвитку...» [9].

Власне бачення поняття фінансової спроможності регіону обґрунтовує І.М. Камінська і розглядає її як «його здатність протистояти дестабілізаторам розвитку на основі забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів, їх оптимального розподілу та ефективного використання, за умови дотримання такої структури джерел фінансування, яка гарантуватиме стабільний розвиток регіону протягом тривалого періоду часу» [4].

Представлені вище авторські обґрунтування та визначення поняття «фінансова спроможність регіону» безперечно можуть бути застосовані для рівня територіальної громади (регіону), оскільки останні представляють собою адміністративні утворення з наділеними функціями, виконання яких є неможливе без відповідного ресурсного та фінансового забезпечення. Однак зроблений науковцями основний наголос саме на достатності бюджетних ресурсів (формуванні бюджетів) є не до кінця правомірним, оскільки фінансова спроможність є комплексним показником і подекуди значно сильніший і вагоміший вплив на неї мають й інші складові фінансової системи [11, с. 38].

Таким чином, під фінансовою спроможністю слід розуміти здатність територіальної громади за рахунок достатнього обсягу фінансових ресурсів (наявних та потенційних) забезпечити належний рівень життя членів громади в тому числі задоволення їх потреб (від фізіологічних потреб до потреб у самореалізації), знайти вирішення соціально-економічних проблем та створити сприятливі умови для гідного й ефективного функціонування та розвитку території загалом.

Важлива роль у формуванні ефективних механізмів фінансового забезпечення регіонів із метою їх повноцінного залучення до процесів соціально-економічного зростання відводиться податкоспроможності певного територіального колективу.

Як правило, під «податкоспроможністю» розуміють обсяг доходів, що може бути об'єктом комунального оподаткування на душу населення в межах конкретного територіального колективу. Найбільш детально розглядає дане поняття економіст Л.Л. Тарангул, згідно досліджень якої, податкоспроможність регіону – це можливість сплати до державного бюджету податків після задоволення потреб власних відтворюваних процесів, або (якщо характеризувати її у кількісному вимірі) це різниця між обсягами регіонального валового продукту та власною регіональною «відтворювальною часткою» [9].

Помітно, що основною сутнісною характеристикою податкової спроможності певної територіальної громади виступає так звана податкова база сформована за рахунок фактичних й потенційно можливих податкових надходжень до бюджету та розмір якої визначає рівень спроможності конкретної території до покращення свого соціально-економічного розвитку [12]. При цьому, варто звернути увагу на те, що між складовими податкової бази існує не лише прямий, а й зворотній зв'язок, тобто, визначаючи сутність поняття «податкоспроможності» важливо пам'ятати й про її

значимий зв'язок з рядом інших особливостей регіону чи адміністративно-територіальної одиниці.

Тому, в широкому розумінні під податкоспроможністю регіону варто розуміти здатність територіально-адміністративної одиниці акумулювати податкові надходження до бюджетів усіх рівнів (за умови виключення суми коштів, необхідних для задоволення власних потреб громади), що стане підґрунтям для зростання масштабів економічної діяльності й рівня суспільної ефективності функціонування господарства з одного боку та посилення ступеня її фінансової автономії – з іншого.

В умовах обмеженості загального обсягу фінансових ресурсів, пріоритетна роль у процесах забезпечення сталого розвитку регіонів відводиться інвестиціям, що виступають одночасно і альтернативним, і взаємодоповнюючим джерелом фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів країни. За таких умов особливої ваги набувають питання інвестиційної спроможності регіонів у забезпеченні сталого їх розвитку, що спричинене значними відмінностями між необхідними обсягами ресурсів, їх наявністю та ефективністю використання задля забезпечення такого розвитку.

У загальноприйнятому трактуванні під інвестиційною спроможністю розуміють комплекс (певним чином упорядкована сукупність) інвестиційних ресурсів у поєднанні з можливостями, засобами та умовами їх залучення та використання, локалізованих на конкретній території, що формують рівень її привабливості та соціально-економічної активності.

Однак, дана категорія є набагато ширшою, ніж інвестиційно привабливий та активний регіон. Якщо інвестиційна привабливість регіону відображає його рівень розвитку, що є передумовою залучення інвестицій в економіку, то інвестиційну активність варто розглядати як здатність регіону залучати, ефективно формувати й використовувати як внутрішні, так і зовнішні інвестиційні ресурси для забезпечення збалансованого соціального, екологічного та економічного розвитку як у коротко – так і у довгостроковій перспективі [3].

Оскільки система місцевого самоврядування часто розглядається саме як інститут, то необхідною умовою успішного розвитку регіонів є їх інституційне забезпечення, а точніше інституційна спроможність. У місцевому самоврядуванні поняття «система місцевого самоврядування» та «інститут місцевого самоврядування» ототожнюються [14, с. 12–17] і означають таку систему організації влади на місцях, за якої місцеві громади мають реальну можливість через створені ними структури самостійно, незалежно від держави та її інституцій розв'язувати місцеві проблеми, питання, що стосуються організації життєдіяльності будь-якої територіальної одиниці.

Інституційна спроможність є поняттям складним і розглядається як самостійне явище, що віддзеркалює процес та результат взаємодії та взаємовпливу двох компонентів його понять – інститут та спроможність. Інститут місцевого самоврядування є системою органів, інституцій (згідно тлумачного словника української мови «установ, закладів»)[1]. Спроможність тлумачиться як сукупність організаційних технічних можливостей, взаємовідносин та цінностей, що дозволяють країнам, організаціям, групам осіб та окремим громадянам на будь-якому суспільно-політичному рівні виконувати функції та досягати визначених цілей розвитку протягом певного часу [5].

Що стосується інституційної спроможності регіону як територіальної одиниці, то це ефективна організація економіки, результат взаємодії з державою, що проявляється у здатності територіальних громад виконувати покладені на них функції у визначених державою нормативних рамках та стимулює індивідуальні економічні зусилля. Тобто з одного боку це використання потенційних можливостей всіх існуючих елементів

апарату держави, а з другого – створення спеціальних органів загальнодержавного та національного рівня чи відповідних структурних підрозділів вже існуючих органів [6].

Враховуючи зазначене вище, варто відмітити, що інституційна спроможність територіальних громад (регіонів) дійсно базується на побудові цілісної системи апарату управління, кожен компонент якої буде ефективно взаємодіяти та взаємодоповнювати один одного. Однак, таке визначення не є завершеним, оскільки акцентується увага лише на державних органах та органах місцевого самоврядування, виключаючи структури громадянського суспільства, яким відводиться не менш важлива роль в досягненні ефективного регіонального розвитку, та відсутнє чітко визначене спрямування їх діяльності.

Тому в широкому розумінні інституційну спроможність доцільно розглядати як ефективну діяльність всіх складових організаційного механізму регіонального управління, що здатні забезпечувати здійснення реального моніторингу ситуацій та проблем на місцях, і на його основі розробку та впровадження заходів, спрямованих на підтримку сталого, збалансованого, соціально орієнтованого розвитку території та формування єдиних соціальних стандартів життя її населення і контроль за їх виконанням.

Узагальнюючими показниками, що відображає дієвість усього комплексу механізмів господарювання територіальної громади (фінансова, податкова, інвестиційна та інституційна спроможності) є такі показники як організаційна спроможність та конкурентоспроможність.

В загальному розумінні, організаційна спроможність визначається як сукупність організаційних та технічних можливостей, взаємовідносин та цінностей, що дозволяють країнам, організаціям, групам осіб та окремим громадянам на будь-якому суспільно-політичному рівні виконувати функції та досягати визначених цілей розвитку протягом певного часу [11, с. 216]. З іншої точки зору, розвиток організаційної спроможності направлений на набуття та вдосконалення навичок, умінь визначеного суб'єкта, які б допомогли йому більш повно виконувати свої функції та найкращим чином представляти інтереси громадян.

Виходячи з цього, в контексті реформи децентралізації під організаційною спроможністю варто розуміти здатність правильно розпочати запровадження змін на державному рівні, що полягає не лише в об'єднанні територій окремих адміністративно-територіальних одиниць в ефективно діючі громади, але й в створенні міцного законодавчого підґрунтя та умов для нарощення ними достатнього обсягу фінансових ресурсів. Тобто, з одного боку, організаційна спроможність регіону є відображенням його здатності ефективно досягати своєї місії (мети), а з іншого – підтримувати при цьому сталі функціонування у довгостроковій перспективі.

Організаційну спроможність правильно розглядати як узагальнюючий показник, оскільки в залежності від того, на якій базі (законодавчій, фінансовій) буде стартувати процес об'єднання в регіоні, в яких умовах він буде проходити та що буде взято за пріоритет і залежить подальша фінансова, податкова, інвестиційна та інституційна спроможності його територій до їх подальшого функціонування на засадах самодостатності, самозабезпечення та автономії, що, безпосередньо, закріплені реформою децентралізації.

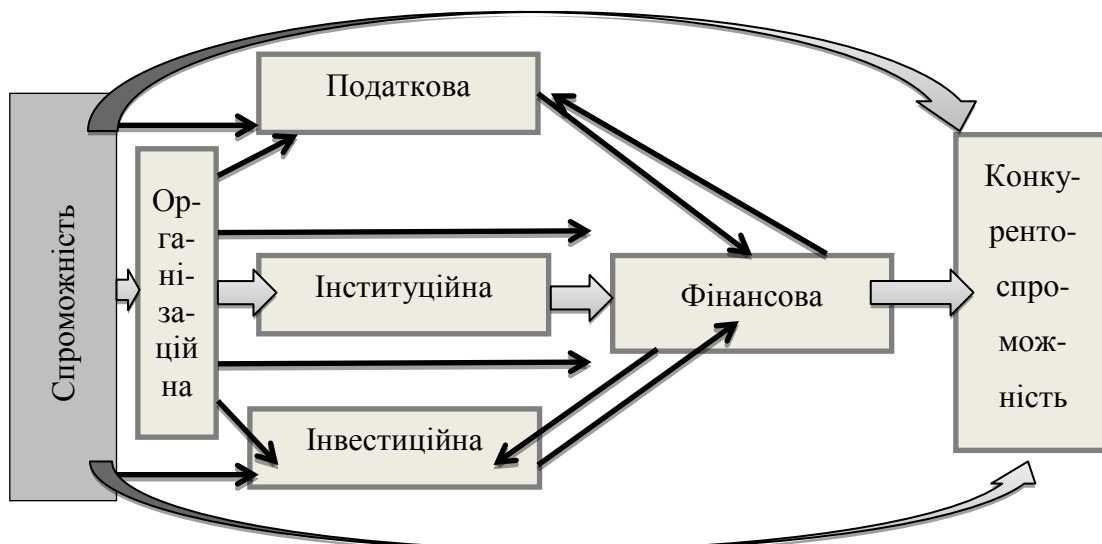

Рис. 1. Взаємозв'язок між основними складовими спроможності регіону
 Fig. 1. The relationship between the main components of regional capacity

Джерело: розробка автора.

Однак, якщо організаційна спроможність відіграє визначальну роль на початковому етапі реформування, то конкурентоспроможність є узагальнюючим показником, що є результатом розглянутих вище видів спроможності регіону і прямо пропорційно залежить від ступеня їх взаємодії.

Оперуючи терміном стосовно регіону, погляди вчених-економістів можна класифікувати в три групи [8]: конкурентоспроможність регіону з його здатністю витримувати конкуренцію на товарних ринках, конкурентоспроможність як здатність регіональної економіки забезпечувати зростання добробуту населення регіону, здатність регіону виявляти, створювати, використовувати конкурентні переваги для поліпшення конкурентних позицій серед регіонів-конкурентів.

Представлені вище підходи до визначення понятійного апарату категорії «конкурентоспроможність регіону» є доцільними, однак практично всі автори акцентують увагу на наявність конкурентних переваг, але розуміння їх переліку та пріоритетності є досить розбіжними. Також окремі автори тісно пов'язують між собою поняття «конкурентоспроможність регіону» та «конкурентоспроможність галузі», що не відповідає дійсності, оскільки конкурентоспроможність галузі на регіональному рівні є тільки складовим елементом конкурентоспроможності регіону.

Найбільш повним трактуванням конкурентоспроможності регіону є визначення її як системної та багатогранної категорії, що відображає сукупність порівняльних переваг у різних сферах (економічній, технологічній, інноваційно – інвестиційної, кадровій, товарній, ринковій тощо) розвитку регіону та включає три основні аспекти: необхідність досягнення високого рівня життя населення, ефективність функціонування господарського механізму і його інвестиційна привабливість.

Варто відмітити, що дослідження теоретичних аспектів поняття спроможності територій та її окремих видів є надзвичайно важливим в контексті практичної реалізації реформи місцевого самоврядування. Оскільки чіткість у трактуванні тої чи іншої категорії прямо впливає не тільки на її розуміння органами місцевого самоврядування, але й на розставлення ними правильних пріоритетів у побудові ефективної політики розвитку регіону, в тому числі з урахуванням його безпосередніх особливостей.

Сьогодні, реформа децентралізації демонструє наявність «прогалін» у побудові спроможних територій: кількість об'єднань підміняє якість створених громад (близько

третини громад мають недостатні характеристики для забезпечення повного комплексу послуг для якісного життя своїх жителів). Причин подібної ситуації є безліч, основними серед яких є: сліпе слідування кількісним вимогам до об'єднання без урахування фінансових можливостей територій та факторів, що на неї впливають; нехтування потребами жителів громади в процесі наповнення бюджетів різних рівнів за рахунок податкових адмініструвань; відсутність балансу у формуванні й розподілі внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів; надмірна концентрація уваги на роботі державних та місцевих органів та відсутність чітко визначеного спрямування діяльності структур громадського суспільства; відсутність міцного законодавчого підґрунтя при реалізації організаційного процесу об'єднання; імітація роботи над перспективними планами з боку адміністрацій замість залучення до їхньої розробки представників громад та обізнаних експертів тощо. Усунення зазначених вище проблемних моментів дасть змогу змістити акцент законодавчо правильно сформованих об'єднань на створення, з урахуванням всіх можливих внутрішніх та зовнішніх факторів впливу, територіальних громад у середовищі, що є сприятливим до їх спроможного та самодостатнього функціонування та розвитку.

Висновки. Необхідною умовою реалізації державної децентралізаційної політики є перебудова регіонального управління у напрямі розширення прав і самостійності регіонів та їх спроможності щодо вирішення багатьох питань економічного й соціального характеру. Саме у зв'язку з цим у статті як окремі категорії досліджено фінансову, податкову, інвестиційну, інституційну, організаційну та конкурентну спроможності, які разом формують спроможність територіальної громади (регіону) у широкому розумі. В основу спроможності регіону покладено ефективне використання виробничого, маркетингового, фінансового, науково-технічного, інноваційно-інвестиційного, кадрового, майнового потенціалу, а також гнучке пристосування до змін середовища функціонування та часто – випередження цих змін. Низька спроможність регіону породжує не лише гальмування розвитку регіону та низьку ефективність розподілу їх фінансових ресурсів та бюджетних потоків, що породжує ситуацію фінансової неспроможності громад та зростання потреб у державних дотаціях й субвенціях на фінансування локальних програм розвитку, але й диспропорційність територіального розвитку (занепад багатьох регіонів, поява депресивних територій) та економіки держави загалом.

В Україні формування спроможних та самодостатніх територіальних утворень продовжується. Наразі у більшості з них лише починають розуміти важливість самостійності як у формування доходів так і в ефективності витрат та шукають нові можливості залучення ресурсів. Тому продовження досліджень в цьому напрямку, на нашу думку, є актуальним та доречним.

1. Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/s/spromozhnyj> (дата звернення: 19.08.2020)
2. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. *Аналітична доповідь*. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2019. 115 с.
3. Інноваційний розвиток і підвищення рівня спроможності об'єднаних територіальних громад: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю. м. Дніпро, 2019. 354 с.
4. Камінська І. М. Механізми забезпечення фінансової спроможності соціально-економічного розвитку регіону. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2009. 21 с.
5. Карлін М. І. Необхідність врахування фінансової спроможності регіонів в контексті проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». *Економіка*. 2010. №15. С. 21-31.
6. Колісніченко Н.М. Інституційна та інституціональна спроможність місцевого самоврядування: сутність понять та особливості визначення. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (дата звернення: 01.09.2020)

7. Кондратюк С. Я., Осадчук Н.В. Фінансова спроможність як категорія публічних фінансів: сутність та складові. *Збірник наукових праць*. Вчені записки Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана. 2008. №10. С.133-138.
8. Паулик А.Я., Феєр О.В. Конкурентоспроможність економіки регіону: сутність та підходи до трактування. *Міжнародний науковий журнал «Освіта та наука»*. Випуск 2 (27), Ч.1, 2019. С. 189–202
9. Сембер С.В. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. *Регіональна економіка*. 2015. №3. URL: http://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_081_SemberSV,ChubarOH,MashikoKS.pdf (дата звернення: 19.08.2020)
10. Суть реформи децентралізації – спроможність регіонів самостійно за рахунок власних ресурсів вирішувати питання місцевого. URL: <http://icps.com.ua/sut-reformy-detsentralizatsiyi--spromozhnist-rehioniv-samostiyno-za-rakhunok-vlasnykh-resursiv-vyrishuvaty-pytannya-mistsevoho-znachennya/> (дата звернення: 03.09.2020)
11. Фінансове забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізаційних та євроінтеграційних процесів: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., доц. Варцаби В.І. Ужгород, 2018. 431 с.
12. Чубарь О.Г., Машіко К.С. Децентралізація і фінансове забезпечення територіальної громади. Науковий вісник Ужгородського університету. *Економіка*. 2016. №1 (47). С. 419–426.
13. Як визначити спроможність громади, як її підвищувати, та що буде далі з децентралізації? URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11895> (дата звернення: 07.09.2020)
14. Яцунська О.О. Місцеве самоврядування: світовий досвід та Україна. *Навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей «Політологія», «Правознавство»*. Миколаїв – Одеса: «ТОВ-ВІД», 2003. 150 с.

References

1. Academic Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language (1970-1980), sum.in.ua/s/spromozhnyj. Accessed 19 Aug. 2020.
2. “Decentralization of power: an agenda for the medium term. Analytical report.” *Analitichna dopovid*. National Institute for Strategic Studies. Kyiv, 2019.
3. “Innovative development and increasing the level of capacity of united territorial communities”. *Materialy nauk.-prakt. konf. za mizhnar. uchastiu*. Dnipro, 2019.
4. Kaminska, I.M. *Mechanisms for ensuring the financial capacity of socio-economic development of the region*. Lutsk, Lutsk National Technical University, 2009.
5. Karlin, M.I. “The need to take into account the financial capacity of the regions in the context of administrative and territorial reform in Ukraine.” *Scientific notes of the Ostroh Academy. Ekonomika*, no.15, 2010, pp. 21-31.
6. Kolisnichenko, N.M. *Institutional and institutional capacity of local self-government: the essence of concepts and features of definition*. The Vernadsky National Library of Ukraine, www.irbis-nbuv.gov.ua. Accessed 01 Sept. 2020.
7. Kondratyuk, S. Y., and N.V. Osadchuk “Financial capacity as a category of public finance: essence and components.” *Zbirnyk naukovykh prats. Scientific notes of Kyiv National Economic University of Vadim Hetman*, no.10, 2008, pp.133-138.
8. Paulik, A.Y., and O.V. Feer “Competitiveness of the region's economy: essence and approaches to interpretation.” *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Osvita ta nauka»*, no.2 (27), part 1, 2019, pp. 189–202
9. Sember, S.W. “Theoretical approaches to determining the essence of financial capacity and financial resources of the territorial community.” *Rehionalna ekonomika*, no. 3, 2015. Institute of Regional Research, ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_081_SemberSV,ChubarOH,MashikoKS.pdf. Accessed 19 Aug. 2020.
10. *The essence of decentralization reform is the ability of regions to solve local issues independently at the expense of their own resources*. The International Centre for Policy Studies, icps.com.ua/sut-reformy-detsentralizatsiyi--spromozhnist-rehioniv-samostiyno-za-rakhunok-vlasnykh-resursiv-vyrishuvaty-pytannya-mistsevoho-znachennya. Accessed 03 Sept. 2020.
11. *Financial support of regional development in terms of decentralization and European integration processes*, ed. Vartsaba V.I. Uzhhorod, 2018.
12. Chubar, O.G., and K.S. Mashiko. “Decentralization and financial support of the territorial community. Scientific Bulletin of Uzhhorod University.” *Ekonomika*, no.1 (47), 2016, pp. 419–426.
13. “How to determine the capacity of the community, how to increase it, and what will happen next with decentralization?” *Decentralization*, decentralization.gov.ua/news/11895. Accessed 07 Sept. 2020.
14. Yatsunskaya, O.O. *Local self-government: world experience and Ukraine*. Mykolaiv - Odessa, 2003.